

ményem szerint a mérvadók; szinte parkszerűleg lehetne e kis területet kihasználni, de a szlavoniai tölgyműfa nap-nap mellett emelkedő ára mellett még kielégítően jövedelmezővé is tenni. A törzsek javarésze még sok évtizeden át hirmondója lehetne az egykori őserdőnek, amelyhez nem egy szakember és botanikus látogatna el, mint természeti ritkasághoz.

Tekintve az ügy fontosságát és sürgősségét, felkérem a tisztelt tagtárs urakat, s különösen azokat, akik az ilyen szávamenti tölgyesek kezelésében maguknak több évi tapasztalatot szerezhettek, hogy a felvetett eszmét egész ügybuzgóságukkal, tapasztalatukkal, tudásukkal megvitatni s megvalósítani törekedjenek.

Az olajfa hazánkban.

Irta: *Mágocty-Dietz* Sándor egyet. tanár.

Az Erdészeti Növénytanak (II. k. 1089. l.) az olajfa Magyarország déli részén való előfordulására vonatkozó adatát mindig némi kétkedéssel fogadtam. Igaz ugyan, hogy csak ritka és művelve való előfordulást említ Willkomm után, aki erre vonatkozólag következőleg nyilatkozik (I. kiad. 563. l.): „az olajfa (olajfatenyésztés) északi határa Tirol déli részéről Friaulon, Isztrián és Horvátországon át Magyarország legdélibb részéig terjed, ahol az olajfa csak ritkán és egyenként a kertekben található.“

Mindezideig nem jutott tudomásomra olyan adat, mely Willkommnak ezt a közlését megerősítené. Ugyanis Fiume környéke ebben a tekintetben nem jöhet számításba, miután Willkomm közlése szerint az olajfa mivelésének határa Horvátországon át jut Magyarországra legdélibb részére.

Azt sem tartom valószínűnek, hogy ez az adat a nagyközönségtől olajfának nevezett ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia* L.) révén jutott a Willkomm munkájába, mert igaz ugyan, hogy az ezüstfát szélteben tenyésztik nemcsak hazánk déli részén, hanem jóformán a legészakibb rész kivételével az egész országban és szélteben olajfának nevezik, mégis a szakközlemények nem tévesztik a kettőt össze, már pedig feltehető, hogy Willkomm adatait csak szakközleményekből merítette.

Az újabb irodalom, amennyire előttem ismeretes, ilyen adatot nem közöl, de nem is közölhetett, mert Magyarország klimatikus viszonyai kizárják az olajfa védelem nélküli, szabadon való tenyésztését.

Már-már letettem arról, hogy nyomára akadnak Willkomm forrásának, amidőn a pozsonyi ágostai hitvallású evangélikus egyház egyébként is gazdag könyvtárában egy füzetre akadtam, amely vagy amelyhez még előttem ismeretlen hasonló füzet szolgálhatott az adat forrásául.

A füzet czime a következő: *Nachricht über die glückliche Verpflanzung der Olivenstaude aus Istrien in's Banat. Von Johann v. Klaniczay königl. Kameral-Präfekten zu Werschetz. Temesvár 1809.*

Ez a kis füzet nemcsak annyiban érdemli meg figyelmünket, hogy az olajfának eme kísérletével megismertet bennünket, de azért is, mert ezzel is gyarapítjuk azokat az ismereteinket, melyek a külföldi fák hazánkban való honosítására vonatkoznak. A kis füzetkének mindenesetre meg van a maga történeti értéke, mert szaporítja ama bizonyítékot, melyek az akkori intéző köröknek a Bánságnak új növényekkel való betelepítő törekvéséről tanuskodnak. Éppen azért nem vélek felesleges munkát végezni, ha néhány szóval megismertetem a füzetke tartalmát.

A füzetke azzal a kijelentéssel kezdődik, hogy az 1809. évi véres háború közepelte a mindenható gondviselés a Bánságot felruházta a béke cserjéjével és megengedte annak tenyésztését.

Bizonyos Ludovicus Mária de la Lena ajánlotta 1806-ban a kormánynak az olajfa ültetésével a bánsági kincstári birtokokon való kísérletezést. A kincstári birtoknak rendezése után 1807-ben kérdeztetett meg Klaniczay János, a kincstári prefektus afelől, vajjon lehetne-e ezeken a birtokokon az olajfa terjesztésével kísérletet végezni? Klaniczay véleménye az volt, hogy miután Versec környékén számos külföldi fával és cserjével már végzett kísérletet és pedig úgy csemeték kiültetésével, mint a magról való tenyésztéssel, az olajfával való tenyésztési kísérlet céljaira Versecz környéke lesz alkalmas Erre felsőbb meghagyásra a fiumei kormányzó közvetítésével 300 db olajfácskát és 25 font olajfagot rendelt Isztriából.

Ezek után részletesen leírja Klaniczay a füzetben, minő munká-

latokkal készült el a megrendelt fácskák és magvak fogadására, de mindezt mindig csak felsőbb helyről érkezett meghagyásra és rendeletre!

Ilyen rendelet alapján jelöli meg az olajfák tenyésztési helyeül a verseczi határ közelében a kis-szredistyei területet, egy órányira Versecz városától. A terület dél felé eső lejtő, amely egész napon ki van téve a napsugár hatásának s $2\frac{1}{2}$ hold nagyságu. Leírja részletesen a végzett munkálatokat s minthogy nagy várakozására még április végén sem érkeznek meg az olajfacsemeték, a felelősséget magáról elhárítandó, Klaniczay jelentést tesz felettes hatóságának. Végre 1809 május 17-én este megérkeztek a várva-várt csemeték és magvak, melyeknek Isztriából Verseczre való szállítása 759 frt 33 krajczárba került. A következő napon a csemetéket elültették és a magvakat elvetették, kiváló gondot fordítva a csemeték ápolására, megmosva őket esővízbe mártott vászon rongyocskával és beárnyalva tölgyágakkal. Négy hét múlva a csemeték hajtani kezdtek és ez időtől nem mosogatták őket, hanem csak permetezték naponkint. Junius—juliában nagy gyönyörűsége telt Klaniczaynak a csemeték szép fejlődésében. Október végeig tartott a csemeték fejlődése, melyek közül csak négy maradt el, ami még mai viszonyaink közt is szép eredménynek mondható. November elején megrágyázták a csemetéket és szalma takaróval látták el, amit csak még három télen át szándékoztak végezni az Isztriából nyert utasítás értelmében. A csemetékre vonatkozó közlését azzal a magabiztatással végzi, hogy ez a kísérlet minden várakozáson felül sikerülni fog és hogy az olajfa a Bánságban a végtelenségig fog szaporodni.

A magvakat is elvetették, de miután ezek a felsőbb helyről érkezett rendelet szerint csak 9 hónap múlva fognak csirázni, ezeknek sikeréről csak később fog tudósíthatni.

Készakarva irtam le talán érdemén felül a füzet tartalmát hogy rámutassak arra a kicsinyes bürokratikus eljárásra, mely az akkori időkben divatozott, s mely a külső szolgálatban a felsőbb hatóságok rendeleteinek gondolkodás és akarat nélküli végrehajtását látta csak, bármily előszeretettel foglalkoztak is munkakörük teendőivel. De tanuságot akartam szolgáltatni arról is, hogy bár előtanulmány nélkül, mily szerető gonddal és aprólékos

figyelemmel gondoskodtak az egyébként helyes eszme kiviteléről, külföldi hasznot hajtó növények meghonosításáról, amelynek, amint a füzetből látom, Klaniczay nagy híve volt, mert az olajfa megtelepítésére alkalmasnak tartja majdnem az egész verseczi hegységet, továbbá a Varadia falu lejtőjét és Sósd környékét.

Ezzel kapcsolatban ajánlja a kincstári birtokokon jó eredménnyel való kísérletezésre a Bánságban vadon tenyésző festő-növényeket, mint a varjutövis bengét, magyar csüllengét és a festő buzért.

Ez alkalommal még honosítási eszméinek erősségeért felsorolja a Folyán levő birtokán — mely Csákova és Zsébelytől körülbelül egy órányira fekszik — jó eredménnyel tenyésztett külföldi fáit és cserjéit, melyeket azért is érdemesnek tartok felsorolni, mert ezek adatul szolgálnak honosított fáink történetéhez. A füzetben felsorolt és jegyzetekkel kísért külföldi fák és cserjék a következők: keleti boglárfa, papiros eperfa (*Broussonetia papyrifera*), bálványfa, szívlevelű trombitafa, veres pávia (*Pavia rubra*), háromtövisű gleditschia, kanadai nyár, balzsamos nyár, fáskodó karagána (borsófa), szárnyaslevelű juhar, francia tamariska, háromlevelű hártymag (*Ptelea trifoliata*), perzsa orgona, a gyökerező mérges szömörce, a keleti celtis, a vörös dudafürt, fehér som, a *Hibiscus syriacus* L., *Symphoricarpus vulgaris* Michx, a *Dieroilla florida* (Bge.) S. Z.

Állításának bizonyítására elégnék tartja a felsoroltakat, mi azonban sajnálhatjuk, hogy kertjeinek többi külföldi növényeit fel nem sorolja, mert ezáltal ebbeli ismereteink gyarapodtak volna és megbizonyosodtunk volna sok más külföldről származó növényünkről, hogy már egy század óta lakói kertjeinknek.

Klaniczay olajfáinak sorsáról nem sikerült többet megtudnom, pedig aligha nem rejtőzik még valahol a rájuk vonatkozó közlemény, mert minden valószínűség szerint ezek az olajfák a kedvező termőhelyen és talán a kedvező időjárás folytán néhány éven át el-el tengődtek. Az erről szóló közlemény lehetett azután forrása Willkomm adatának, amely feltevést azonban még igazolni kell a jövő kutatásnak.

